

A nagysárréti juhászat

A régi Nagysárrét hatalmas mocsárvilága, valamint tóságai, kanyargós medrű, egymásba szakadó és széles árterű erei s árvízjárta kövér legelői a szegényember halász- [pákáacute;sz](#) mesterségének meg az állattenyésztésnek kedveztek csak. A gazdaember vagyona jószágállományában volt. A vízszabályozás után azonban az eke, amely eladdig csak az ártéri szigeteket és az erek kanyarulataiban levő magasabb fekvésű, széles hátakat szántotta, hatalmába vette a vizek birodalmát és a legelőket is. Az ősfoglalkozásoknak maholnap még az emléke is feledésbe merül. A hajdani nagy legelők falvak köré zsugorodott maradványain kevésszámú jószág unatkozik. A mostani pásztorok elődeik: a szilaj csikósok, gulyások, kondások hagyományából, mesterségük fogásaiból semmit sem őriztek meg. A földművelő munkából szegődnek el s többnyire rövid pár esztendeig viselik a pásztori tisztséget, azután odahagyják. Némelyik egyszer csikós, másszor csürhész. Egyedül a juhászat az, amely mai szegényes állapotában is tart még valamelyes kapcsolatot a múltjával.

1. Községeink régi iratai, a gazdacsaládok hagyománya meg az öreg juhászok emlékezete szerint a sárréti juhászatnak szép múltja van. Virágkorából maradtak fenn némely határrész neveink, mint Bajomban: Juhász-sziget, Juhászfenék, Juholdal-laponyag, Bácsó-lapos; Bárádon: Bacsó, Bacsó-zug és magának a községnek a neve. Több községünk határán volt ezelőtt Juhász-zug és Hodály- zug helynév. A protocollumok juhász-szegődtetések bejegyzéseit őrizték meg s gazdák és juhászaik ügyes-bajos dolgairól, juhász legények virtusságairól beszélnek. A juhtenyésztésben Biharnagybajom – a Sárrét „fővárosa” – vezetett, utána jött Sárrétudvari, Báránd, Sáp; a többi helységek: Szerep, Nagyrábé, Bihartorda, Dancsháza, Bakonszeg már jóval hátrább maradtak. A bajomi Bartha, Jeney, Gazda Nemes, Sólyom, Szabó, Szalay, Szűcs, Vargha, Várady, Vesszős; a sápi: Bagossy, Csapó, Desseő, Geszti, Gyöngyössy, Haranghy, Hunyady, Ispán, Katona, Ónody, Széles, Veress-családok 1000-1500 darab juhot tartottak, számadójuk, fejősjuhászuk, több bojtárjuk volt. Vagy kilencven esztendővel ezelőtt Udvariban 15 nyáj volt 800 meg 1000 darab juhval. Oda való juhász Víg Sámuel (1832-1924) 1500 darabból álló nyájnak volt a számadója, Molnár Károly pedig 2000 darabnak. Ilyen nagy nyájakat őriztek régen a bárándi Berde juhászok is.

A régi juhászok örökösen barangoltak nyájaikkal. Nem csupán községük földjét járták be, hanem a szomszédos határookra is átmentek. Sőt még a Hortobágyra is eljártak legeltetni. Tehették ezt, mert a Hortobágy-pusztán a múlt század elején még nem kellett fűbért fizetni, a pásztorok szabadon járathatták rajta állatjaikat. A vízszabályozások után, egészen az 1900-as évek elején bekövetkezett tagosításokig, a térhódító földművelés mellett is kedvezett a pásztorkodásnak a Szent Mihály-napi határszabadítás. Ekkorra mindenkinek be kellett takarítani terményét a földjéről, mert a gulyák, nyájak számára szabaddá tették a határt. A háromfordulós művelési rendszer lévén gyakorlatban, az eke alatt lévő földek egyharmada (az

ugar) szintén a legelőt nagyobbította. A nyájakat még így is többször elváltották már ezidőben a szomszédos Békésbe, Hajdúságba és a Kunságba. Szent Mihálykor több bojtárt fogadtak fel a nyájhoz s a juhász elkészönt a falutól. Két szamara volt; az egyik vitte a gúnyát, a másik pedig a két juhbőrből összevarrott tömlőt, telve eleséggel, a vizes csobánt, szolgálát, bográcsot. Ahol deleltek vagy megháltak, főzött a juhász. Ittenkörül minden helység határán volt ezelőtt nádas, ha feljött a csúnya idő, a juhász beterelte nyáját valamelyik zugba s ott nem érte a vihar. Addig oda kóborolt némelyik, hogy a juh haza hozta a havat a hátán.

A nyájak a rétben teleltek. Volt olyan nyáj is, amelyik állandóan ott élt. Ezt inkább szaporítás céljából tartották, meg a húsáért, gyapjáért. Fejni sem fejték, legfeljebb a juhász fejt néhány juhot a maga szükségletére. A telelő juhoknak kétöles nádból köralakú kosárkarámot húztak, hagyván rajta mintegy kétméternyi széles bejáratot. A juhok éjszakára az erősen befelé hajló vastag nádfal alá húzódtak, ahol találták némi enyhőt. A bejáratot egy odatámasztható vesszőfonattal el lehetett zárni s ily módon a farkasok támadása ellen is jobban védve voltak. A bejárattal szemben állott a juhászok nádból ültetett kerek kunyhója. Közepén égett a tűz, a füst pedig a csúcson vágott füstlyukon szállt el. Hogy a kunyhó tüzet ne fogjon, belől vastagon betapasztották. A tűz mellett [Zsombék](#) okon ültek, vagy pedig a fal körül nádkévékből és gúnyából vetett fekvőhelyen heverészgettek. Benn főztek, szolgálára, vagy a csúcsból lelógó kötélre akasztott bográcsban. A farkasok távoltartása végett a kunyhó és a karám között egész éjszaka lobogott a nagy nádtűz. Ennél melegedett a soros bojtár, aki kinn strázsált a hideg éjszakában. 1870 körül, amikor Bajomban a lecsapolt rét földjéből már kiosztották volt a nemesi telkek után járó ú. n. nemesföldet, azok a gazdák, akik ebből kaptak, itt teleltették nyájukat.

Szalmából hatalmas köralakú

[gergely](#)

t raktak

[acute;](#)

neki, ami jobb volt a nádfalnál, mert a juh belebujhatott; kihúzgálta a tövét és

[vackot](#)

csinált magának. Legelőül az augusztusban vetett repce szolgált, amely télire már arasznyira nőtt s a juhok a térdig érő hó alól is kikaparták.

Az edzett magyar juh így, a szabad ég alatt is kihúzta a telet. Egy bajomi öreg kospásztor beszélt, hogy egyszer az ő apja nyájából őszi számadáskor hat juh hiányzott s tavasszal már bárányaikkal együtt találta meg őket a Mákos nagy vízzel körülvett egyik szárazulatán. A nád- és gyékénytörmelék közt, az embermagasságnyi gazban átteleltek. Viszont szigorúbb télen, amikor gyakori hóviharak jártak, a csontfagyasztó hideg ellen mit sem ért a karám fala s egy-egy nyájból száz meg száz juhot vett meg az idő. Az ilyen károk utóbb arra bírták a gazdákat, hogy nádból [hodály](#) t építsenek. Volt olyan hodály is, amelynek falát zsombékból rakták.

A teleltető juhászok legnagyobb ellenségei a nádifarkasok voltak. Sok pocséklást vittek véghez a nyájban, a legnagyobb vigyázat ellenére is. A régi juhász-históriák fele a velük vívott

harcról szól. Éjszakánként a juhászok nagy bundáikban meg-megkerülték a karámot, hodályt, mert ezek a férgesek mindig a közelben ólálkodtak. Csalta őket a juhszag. Ha idejük volt rá, még a falat is megbontották. Hatalmas üvöltésbe fogtak a hó hátán, mikor nem került hús a fogukra. Vermeket ástak és töröket vetettek ki nekik a hodály körül. Öreg juhászok emlegetik, hogy amikor a hatvanas években felverték a Bajom és Udvari határán eső Rákos nádasát, a farkasok egyik hírhedt tanyáját, ötvennél több juhkoponyát keresetlenül szedtek össze. Farkasok ellen tartották a borjúnagyságú [komondor](#) okat is. Az ügyesebbnek, amelyiket már jól betanítottak, 6-7 juh volt az ára. Nyakukra szeges örvet csatoltak, mert ha összementek a farkasokkal, azok mindig a torkukat igyekeztek átharapni. Erősek voltak ezek az ebek, de sokat is ettek! A juhász rossz lovat vett, leütötte, megnyúzta és feldarabolta nekik. Még a város tanácsa is számításba vette őket. Püspökladány 1794-ből való jegyzőkönyvében olvashatjuk, hogy: „A nyáj juhászoknak Szent Mihály-napig, mivel csak másodmagával szokott lenni, minden hétre, azaz 7 napra négy kenyér azért rendeltetik, hogy abból a kutájának is juthat.”

Úgy mondták ezelőtt, hogy: „Farkas ürügyével a kutya is eljár!” Ez nem annyira a kártékony ebekre vonatkozott, hanem inkább arra célzott, hogy a hamisabb lelkű juhász is elsikkasztotta a juhot. A szebbjeit eladta és valami hitvány juh dirib-darab bőrét mutatta a gazdának, jelentvén, hogy jószágát széttépte a farkas. Azt is megcselekedték az ilyenek, hogy az eladottak helyett silányabbakat vettek jegybe. Megesett, hogy olyan bojtár ember, akinek nem volt itt se tücski, se hajcski, mikor Szent Mihály után elhajtotta a nyáját, vissza se jött többé vele.

A juhot fülén jegyezték meg; késsel behasították, kicsapták, kivettek belőle, erre a célra szolgáló csipetűvel kicsipkézték, vagy kerek, esetleg három-, négyszögű lyukasztóval kilyukasztották. Volt vak jegy is. A jel, vagy betű bilyogot belekarcolták a fülbe és a karcolást bekenték cinóberrel, azután [spiritussz](#) al. Ilyen tulajdonjegyek esetén a juhásznak a juh fülével kellett számolni. Ha ezt nem tudta előmutatni, a kárt ő vallotta. Ezért mondta ki Bakonszeg 1812. évi protocolluma is a juhászokra ezt a szentenciát: „Kopasz fővel pedig számolni nem lehet.”

Ezelőtt [rovács](#) alapján számolt el a juhász. Ahány gazda juhát őrizte, annyi rovásfája volt. Végüket kilyukasztotta és szíjra fűzőgetve őrizte. Mindegyikre rávéste az évszámot és a gazda nevének kezdőbetűit, vagy a juh bilyogját jelölte rajta. A vékony, arasnyi hosszúságú lécs egyik oldala az átvett juhok rovása volt, a másik a dögrovás. Párját a gazda őrizte. A kettőt összepárosítva, illesztve róttak rájuk. Ha szükség volt rá, az egyes mennyiségek között elválasztójelül beszúrást, ferderovást (/) és iksot (x) használtak. A rovásjegy értéke különböző volt. Nagy nyájról lévén szó, egy vonás általában 10 juhot jelentett. Ha a létszám nem volt ki kereken, tettek egy elválasztójelet és a többi juhot már darabszámra jelölték. Természetesen a dögrováson egy rovás egy juhot jelentett. Újabb mód volt már az, amikor az írástudó juhász a zsoltárból tanult szegletes római számokkal véste fel az átvett juhok számát s azután hosszában széthasította a rovásfát és felét átadta a gazdának. A dögrovást ez esetben is az

előbbi módon rótták. Egy jegyzőkönyvi adat szerint 1862-ben Bárándon még rovást használtak. Több öreg juhász is emlékszik rá, fiatal éveiből. Azt mondják, hogy jobb volt a papíron való számadásnál, mert nem fordulhatott elő, hogy a juhász és a gazda tévedésből kétféleképpen számoljon.

2. Az 1860-as évek második felében a sárréti ősjuhászat gyors hanyatlásnak indult. A magyar [racka](#) juh helyett a birkát kezdték meghonosítani. Bár kényes, igényes természete miatt nem igen kedvelték – húsát sem szerették, idős emberek nem is szokták meg – gypjának jó ára miatt mégis csakhamar általános lett a tenyésztése. A juh végképpen eltűnt legelőinkről. Kezdetben a kisebb testű, szívósabb ú. n. seregi birkát tartották, később azonban egyéb fajokat is hoztak be. Eleinte – némi kis engedménnyel – a birkákkal is nomadizálni akartak a sárrétiak, de hulltak a birkák, mint ősszel a legyek. De a nemsokára bekövetkezett legelő elkülönítés, majd pedig a tagosítás is gátat vetett a nomád pásztorkodásnak. A birka számára a falu alatti [páskum](#) ot jelölték ki. E körülmények miatt aztán megcsappant a birkás gazdák száma s a birkanyájaké is. A mai juhász tehát tulajdonképpen már: birkás. Ő és foglalkozása a juhász és juhászat elnevezést csupán mint örökséget viseli.

Áttérvén a birkatenyésztésre legelőször is a teletetés ősi módjával kellett felhagyni. A birkákat már az udvaron épített juhszínben (ritkábban használt nevén: birkaszínben) teletették. Ez, eredetileg, hevenyészett kétereszes nádtetőzet volt négy vagy több ágon, melyeknek közeit tapasztatlan, vastag nádfallal kötötték be. Ezt a formát, a nádasoknak ezidőtájt megindult pusztulása miatt, már korán nád, vagy szalmatető, padlástalan, vályogfalú épület váltotta fel. Gyakran, különösen faluszélen, az udvar lábába építették s az utcára is nyílt egy ajtaja és ezen hajtották be a birkákat. A fal mellett a földön volt a deszkamagasságnyi birkajászol, fölötte lécz húzódott végig, hogy a birkák bele ne menjenek. A bárányok azonban még így is belefeküdtek. Ilyen régi juhszint Bajomban többet láthatunk még, a jászolat azonban többnyire már rács helyettesíti.

A birkák februárban ellenek. A kihajtás ideje március 1-től Gergely napig van. Gergely sokszor megrázza a szakállát – a régi beszéd szerint – és hull a bárányszerű hó. A vágónak szánt bárányokat hathetes korukban eladják. A többi május 20-ig szopik, ekkor levásztják őket és kiviszik a tanyára, ahol valami gyerek, vagy öreg ember őrzésére bízzák. A kos bárányokat a juhász kiheréli és lesz belőlük örű ([ürű](#)), a [jerká](#) nek pedig farkuk végét vágja le, hogy majd a fejéskor akadály ne legyen. Levásztás után a fejős juhokat kiszedik a nyájból, a fejősjuhász keze alá adják és megindul a fejő. A cangákat, vagyis azokat a birkákat, amelyeknek elpusztult a bárányuk és azokat, amelyeket eladták, a fejő megindulásáig a maguk hasznára fejk a juhászok. Egy fejőben 144 birka van; egy gazdának 24, vagy ennek a többszöröse. Huszonnégy után jár egy napi fejés. A vasárnapi fejés a fejősjuhászé. Naponta kétszer fejnek. Akinek saját magának van fejője, az fejét addig is, míg a bárányokat le nem

választják; este különzárják őket és reggel megfejnek.

Legújabban némelyik juhász a legelőn levő hodálynál fejsz onnan viszik be a tejet a faluba. Általánosabb szokás azonban, már régebb időből, hogy – a fejő a falu alatt legelvén – fejéskor behajtanak ahhoz a gazdához, akié a tej lesz. A juhász a juhszín ajtajába ül fejni, alacsony [gyalogszék](#)re,

és egyenként engedik ki neki a birkákat. A közelmúltban még több gazdaudvaron láthattunk fejőaklot, ami nem volt egyéb, mint kóróval vagy alacsony nádfallal elkerített udvarsarok, esetleg épületek köze. Ennek volt egy nyúlványa: 90 x 130 cm. térséget két hosszabb oldalán határoló, méternyi magas hitvány deszkakerítés, pár szál ócska deszkából összeütött és kifelé lejtősödő hidlással. Ezt hívták

[esztereng](#)nak.

Ebbe ült a juhász és az akolban levő birkákat egyenként hajtotta keze alá egy fiúgyerek: az eszterengahajtó. Ha úgy adódott, az eszterenga egyik oldalát az udvar kerítése, vagy épület fala is helyettesíthette. A birkákat hátulról fejsz s azért volt alkalmas a kifelé lejtősödő hidlás, mert így a birka fara feljebb esett. Mikor még kora hajnalban fejtek, a kisebbik kocsist felkeltették eszterengát hajtani. A megfejt birkákat az udvarra engedték ki.

Szeptember 29-ig fejnek, Mihály-napig. Ekkor megszűnik a fejő, a fejősbirkákat is a nyájba hajtják a meddűk, [tojók](#) közé. Megszűnik a kosnyáj is, a kosokat a nyájakba széjjel osztják. Ezelőtt Orsolya-napján (okt. 21), vagy Demeterkor (okt. 26) kezdték az űzetést.

Volt még a juhászainak egy mozgalmas eseménye: az úsztatás, a birkák nyírás előtti füröszte. Ma már ez elmarad, attól is féltik a gyapjút, hogy az eső megmossa. Az első úsztatást Orbán-napkor (máj. 25) végezték, akármilyen vad idő volt (Orbán sokszor megette a paszulyt és megitta rá a bort.) Régen a Berettyóban úsztattak. Mikor Szeghalom felé elvezették, még Udvariból, Bárándról is elhajtották a nyájakat Bakonszeg alá. Később a falu alatt levő gödrökben és az elhalt erek vízállásos medrében úsztattak. A bajomiak a Sirály-gödörben, a Malomfok-gátnál, az udvariak a Zagyvák-kútjánál, a bárándiak az Eszteróban. A víz medrébe vert karókhöz vendégoldalakat és deszkákat erősítettek egyik parttól a másikig s ezek között úsztatták a birkákat. A bojtárok résen voltak, és ha valamelyik elmerült, kirántották a vízből. Az ittenköri községekbe Bárándról jártak juhnyírók, férfiak és asszonyok.

A szűk juhjárás a legeltetés módját is megváltoztatta. A nyáj csak a falut kerülgeti. Ezelőtt a számár vezette a nyájat. Ma már csupán egy-két öregebb juhásznak van számar; inkább dísznek tartja és apjától örökölt szokásból. Legfeljebb felül rá, ha be akar menni falubeli házához, bár nincs messze, gyalog is bekocoghatna. A nyájat a kolompos vezérűrű vezeti. Amerre menni akar a juhász, arra indítja s kolompja szavát követi a nyáj. De sok esetben a

vezérőrű is hiányzik. A juhász, kampóját felnyújtogatva, ügyes pulija segítségével is könnyen terelheti a kisebb nyáját. Éjszakára és ha rossz idő támadt a karámhoz hajtott, ma pedig az azok helyett épített hodályhoz igyekszik.

A karámokat a legelő partos helyein állították fel. Tipikus formája a négyszárnyú kunyós karám volt. Vastag falát magas, erős nádból ültették és két korccal látták el. Megfelelő hosszúságú dereka némileg ÉNY-DK irányban hajlott s két végéből többé-kevésbé derékszög alakban két-két szárny ágazott ki. A délre eső egyik szárny végét begömbítették, erősen megdűtve, hogy teteje összeérjen: ez volt a kunnyó, a juhász elesége, gúnyája számára, de ha úgy jött, ezeken kívül még a juhász és bojtárja is behúzódhatott az idő elől. A juhászok tapasztalata szerint a birka legnagyobb ellensége a szél, de kiváltképp az eső. A karám pedig éppen az eső ellen nyújtott kevés védelmet. Ezért aztán, már vagy tíz esztendővel ezelőtt, a karámokat az idő pusztításának engedték át, senki sem tette rájuk a kezét. Két hírmondójuk áll még Sárrétudvari Tűzokhát nevű legelőjén. Egyik sem a régi típus. Nádjuk sem itt termett, hanem Nádudvarról hozták. A pénzért vett nádból vékony fal telt. Két köre és a szárnyak végződéséhez leásott karók erősítik. A nagyobbik karám dereka 16 méter hosszú és csaknem KNY-i irányú. A K-i végéből két szárny nyúlik ki, a Ny-iból egy; ezek hossza 8-9 m. A derék Ny-i végéhez vályogból kis kunyhó van építve, hevenyészett nádtetővel, összeütött rozoga ajtóval. A másik karám derekatlan, három szárnyból áll, melyek mindegyike 10-11 méter között van. A keleti szárny végénél van a szintén vályogból rakott kunyhó, szalmával behányt rossz cseréptetővel. Ezt a két karámot megállapodott rendes időjárásakor még használják. A körötte összegyűlő trágyát – a juhporost – felezővel (vesszőből kötött seprűvel) csomóba sepri a juhász és szekérrel viteti haza. Télen a kemencét fűtik vele. Régebben főztek is a karám enyhében, most csak azért gyűjtanak tüzet esténként – árvaganéból, szemétből –, hogy a szúnyogokat elfüstöljék. A juhász a szeredásból eszik, főtt vacsorát pedig hazulról hoznak ki a karámhoz.

A hodály 30-35 méter hosszú, 10 méter széles, alacsony, padlástalan épület. Fala körülbelül méternyi magasságú. A régebbiek szalmával, az újabbak cseréppel vannak fedve. Mindkét végén széles ajtaja van. Ahol a fejőt nem hajtják be a faluba, hanem kinn fej a juhász, ott a hodály egyik végét deszka-korláttal rekesztik el a fejős birkáknak. Némelykor kunyhó is van a hodály mellett, szemben az ajtóval.

Aratás után a juhászok elhajtanak a [tarlóra](#). Még ott a búzakereszt, de a birkával már tarlóról, tarlóra járnak, kerülgetve a tengeri, répa és egyéb vetéseket. Ha csendes idő van, ott is hálnak a tarlón. Szívesen veszik a gazdák, mert a nyáj trágyázza a földet. Tavasszal a zöld búzavetéseket is legeltetni szokták. Különösen azt, amelyik kövér, hogy meg ne dőljön. Ilyen kóborlásakor tanyák, szalmakazlak oldalában keres a juhász enyhelyet a nyájnak. A nyomáson (legelőn) újévig járhat. Eddig azonban csak ritka jó idő esetén maradhat kinn. 1935-36 telét végig kinn töltötte. Többnyire András-napkor (nov. 30), de előfordul, hogy már Imre-napkor (nov. 5) beszorítja az idő. Ilyenkor széjjelhányják a nyáját, vagyis külön választják mindegyik

gazda birkáját és hazahajtják telelni.

A juhász nem csak őrzi a birkát, hanem gondozza, gyógykezel is. Ha észreveszi, hogy valamelyiknek baja van, kampóját beleakasztja a horgasinába és úgy fogja ki a többi közül. Az öreg juhászok maguk készítik a szükséges gyógyszereket, de a fiatalok a patikából veszik és nem is értenek már minden fajta betegség gyógyításához.

Télen a juhász egyik gazdától a másikhoz jár a birkák gondozása végett. Februárban, amikor már elleni kezdenek, még éjszaka is jelen van és régimódi falámpással, vagy a falra akasztott olajmécses világánál néz körül a színben. Ha az ellésnél baj van, segédkezik. Akad olyan birka, amelyik nem engedi szopni a bárányát. Az illet bárányával együtt szűkös deszka-ketrecbe, a fogadtatóba teszi s otthagyja, amíg a fiát el nem fogadja.

Leggyakoribb nyavalyája a birkának a [rüh](#). Ez ellen rühzsírt készítenek faggyúból, higanyból és terpentínből. Ahol a bőr meg van támadva, ott a gyapjút gondosan szétválasztva, evvel erősen bedörzsölik. Ügyelni kell, hogy a zsír mindenütt érje, mert ellenkező esetben, ha a bekent hely meg is gyógyul, a rüh tovább terjed. Használhatnak sós dohányfőzetet is, amivel a véresre dörzsölt bőrt kenik be. Ha a körme fáj a birkának, kékköves hájjal jól bekent szőszmadzagot húzgálnak közte. Nagyobb birkán üt ki a

[bicska](#).

Az ilyennek a körme töredezett (esetleg elhajtja a papucsát), köze pállott. Erre a célra szolgáló bicskával megfaragják és leöntik kékkőből, sósavból és borecetből készült folyadékkal. Ha a birka nagyon prűszköl, akkor tudnivaló, hogy motoz van a fejében. A szarvasbirkának szokott lenni, a szarva alatt. Bár mások szerint a suta fejében is lehet. Addig prűszköl, míg az orrán keresztül kiesik az íznyi bogár: a motoz. A

[kérge](#)

s birkát megerelik, eret vágnak rajta. Ez azonban nem igen segít. A

[kérge](#)

(kábaságot) operálja a juhász. A kerge birka egy helyben forog és a homloka puha. E puha részről lenyírják a szőrt, a bőrt felmetszik éles bicskával és miután kékkővel való dörzsölés által a vérzést elállították, gombosvégűre faragott vékony faszilánkkal óvatosan kiveszik az alatta levő kis hólyagot. Ezután tiszta fehér ruhából vattát (rostot) tépnek, ráteszik a sebre, beborítják kis posztó vagy szűrdarabbal és ezt a szőrhöz varrják. Így nem megy piszok a sebbe. Az öreg Orbán András bajomi juhász olyan ügyesen operál, hogy kergeségben egy birka sem pusztul el a nyájából.

Igaz, hogy a juh, a birka nagy gondozást kíván, de a pásztorok közül mindig is a juhász kapta a legjobb bért. A takarékos juhász megszédte magát, maga is juhos gazda volt. Terménnyel,

pénzzel, báránnyal fizették; ezenkívül birkatartása volt; gúnya-pénzt kapott, bocskor-pénzt; de még só, túró, szalonna is járt neki. Ma 700 darab birkából álló nyáj őrzéséért kap egy esztendőre: 22 q búzát, 30 kg. szalonnát, 30 kg. főzeléket, 30 kg. sót, 2 szekér szalmát, minden száz birka után 5 bárányt és 5 birkateleltetést.

A mostani juhászok nagyobb része a régi juhász-famíliákból származott, így pl. a bajomi Gálok, Győrfiek, Vesszősök, Zagyvák; az udvari Orbánok, Vígek stb. Az utóbbi pár évtizedben elhalt Víg Sámuel, Vesszős Miklós, Juhász Csák Márton és testvére István életük egész folyásában még a régi betyáros juhászok követői voltak. A családi hagyománynak tehát nagy része van abban, hogy a sárréti pásztorok között a juhász az, akinek mind külső magatartásán, öltözetén, mind pedig gondolkozásmódján leginkább meglátszik pásztori volta.

Juhászaink gúnyájában három régi darab van: a [szűr](#), [bunda](#) és kalap. Nyakas szűrt viselnek. Ujja be van varrva és apró tárgyak, miegymás tartására szolgál. Ha csak meleg nincs, már a nyakukba csatolják. Esőben fejükre hajtják a gallérját. A téli hidegek közeledtén a bundát veszik elő. A fehéret kedvelik. A fekete ú. n. bakar bundának már nincs ilyen nagy becsülete. A szép nagy bundának felhajtják az alját és a belsejéhez varrott bőrgombokhoz kötik. Ez a felkötött bunda. A szűr ujjában hordott tárgyakat a bundaaljba szokták átrakni. A jó bundáról azt vallják, hogy a kinn járó ember háza. A széles és lehajtott karimájú juhászkalaphoz a fiatalabbak már kezdenek hűtlenek lenni. A juhász egyetlen kezebelije (és címere) a kampó. Botja somfából van, kampóját pedig vasból vagy rézből csinálják a kovácsok. Ez kígyót ábrázol, kunkorája közepére esik a kígyó feje s a vasból levőknek rézből, emezeknek pedig vasból szemük is van. A kampónak sok hasznát veszi a juhász: tereli vele a nyáját, evvel fogja ki a birkát, álldogálás közben erre támaszkodik, sőt rá is ül, olyanformán, hogy lába között hátra nyújtva földnek veti, elől pedig két kézzel megragadja.

A sárréti nagy juhászat tehát a földrajzi viszonyok függvénye volt; az 1860-as években bekövetkezett vízszabályozásokkal megindult végső pusztulása. E pásztori foglalkozás élő ősi emlékeinek halálát pedig a birkatenyésztésre való áttérés siettette.

Forrás: Debreceni Szemle XI. évfolyam 7-8. szám. 167-173.